

Trendy vývoje rodiny

- ➔ Je velice obtížné shrnout do několika odstavců vše, co bylo v poslední době o rodině napsáno.
- ➔ Institut rodiny nepochybně doznává v posledních desetiletích řady změn, a to nejen ve vyspělých západních zemích, ale i u nás.

Trendy vývoje rodiny

- ➔ *Krystalickým vyjádření sporu o současnou rodinu je kniha Francise Fukuyamy*
- ➔ *(informace viz Respekt 46/97) nazvaná příznačně Konec řádu, která je věnována rozpadu tradičního (přirozeného?) společenského pořádku, jenž je podle autora způsoben emancipací žen.*
- ➔ *Autor známé eseje Konec dějin? dochází k závěru, že viníkem takřka všech sociálních problémů poslední doby jsou ženy.*

Trendy vývoje rodiny

- ➔ *Zcela protichůdný pohled na to, "jaké je být ženou na konci 20. století", je podáno ve studii Susan Falludi .*
- ➔ *V analýze života a kultury posledního desetiletí dokumentuje sílící odvetnou a účinnou válku proti ženám.*

Trendy vývoje rodiny

- ➔ *Analyzuje tento „zpětný úder“, který je veden sezáměrem přesvědčit ženy, že všechny současné problémy lidstva (rozpad rodin, pokles počtu dětí, kriminalita, násilí na ženách, erupce kapitalismu atd.), včetně jejich vlastní nespokojenosti jsou způsobeny příliš „silnou dávkou“ feminismu, svobody a nezávislosti*

Trendy vývoje rodiny

- ➔ Nelze obsáhnout všechna témata současné diskuse; ve výše uvedeném jsme chtěli alespoň naznačit mezní názorovou polaritu.

Postmodernistický pohled na vztah sociální práce a rodiny

- ➔ Pro post – tradiční společnost není ovšem definiční to, že se její členové musí rozhodovat, ale to, že musí aktivně vytvářet své životy v kontextu velkého množství možností a nabídek.

Postmodernistický pohled na vztah sociální práce a rodiny

- ➔ Transformace rodiny a rolí
- ➔ Po většinu dvacátého století muž a žena v zásadě znali své místo a sociální stát intervenoval, aby ti, kteří jsou na okraji společnosti na své role a povinnosti nezapomněli.
- ➔ Individualismus se jako praktický model chování prosazoval postupně

Postmodernistický pohled na vztah sociální práce a rodiny

- ➔ Individuální identita se nejprve prosazovala ve sféře mimo rodinu a intimní vztahy.
- ➔ Rodina dokonce zůstávala až do konce šedesátých let 20. století ostrovem zachovávajícím prostor pro prožívání kolektivní (skupinové) identity, která tvořila protiváhu zrychlujícímu se tempu sociálních změn vně rodiny.

Postmodernistický pohled na vztah sociální práce a rodiny

- ➔ *Během zhruba padesáti let (1918-1968) se požadavek, že muž má pracovat mimo domov, aby vydělal peníze na domácnost, a žena zůstává doma, aby se co nejlépe postarala o děti, stává samozřejmostí ve všech sociálních vrstvách.“*

Postmodernistický pohled na vztah sociální práce a rodiny

- ➔ Vlivem feministického hnutí, které na přelomu šedesátých a sedmdesátých let formulovalo jako svůj univerzální cíl přijetí individualistické perspektivy, došlo nakonec k převzetí této perspektivy i ve vztahu k rodině.

Postmodernistický pohled na vztah sociální práce a rodiny

- ➔ V rodinném chování se projevuje
- ➔ (1) tranzice od trvalého závazku k otevřenosti novým možnostem,

➔ (2) odklon od vzájemné oddanosti směrem k respektu a plné nezávislosti,

➔ (3) schopnost oběti pro vztah je nahrazována hledáním seberealizace skrze vztah a

➔ (4) nahrazování libiduální zdrženlivosti spontánní libiduální seberealizací.

Postmodernistický pohled na vztah sociální práce a rodiny

➔ v etapě prosté modernity byli muži (mužskost) definováni primárně jako pracovní síla a jako živitelé rodin.

➔ Žena a ženskost naopak byla definována v termínech mateřství, péče o domácnost, výchovy dětí, péče.

➔ **Ženy měly status specialistek na lásku a emoce.**

➔ Rodina dokonce zůstávala až do konce šedesátých let 20. století ostrovem zachovávajícím prostor pro prožívání kolektivní (skupinové) identity, která tvořila protiváhu zrychlujícímu se tempu sociálních změn vně rodiny.

➔ Po většinu dvacátého století muž a žena v zásadě znali své místo a sociální stát intervenoval, aby ti, kteří jsou na okraji společnosti na své role a povinnosti nezapomněli

➔ Individualismus se jako praktický model chování prosazoval postupně. Individuální

Postmodernistický pohled na vztah sociální práce a rodiny

➔ Také sociální práce obojí posilovala a byla ovlivněna ideologií materialismu.

➔ V duchu této ideologie byla pak intervence do rodinného života redukována na „regulaci mateřství“ a „střet“ mezi ženami a sociálními pracovníky.

- ➔ Muži, vedle toho, hrající roli dobrých živelů, ztráceli kontakt s emočním životem společnosti.
- ➔ To neznamena, že nemilovali své ženy a děti, ale že všeobecně projevovali distanci od světa intimity, což sociální pracovníci rovněž očekávali a svým očekáváním posilovali.
- ➔ Komunikace v rodině, kterou zprostředkovávali sociální pracovníci, tak byla založena na limitovaných a limitujících možnostech.
- ➔ Manželství a intimní vztahy byly vnímány spíše jako „osud“ než jako něco založeného na vyjednávání a volbách, na nichž je možno pracovat a které je možno ovlivňovat a utvářet.
- ➔ Podobný charakter měly vztahy mezi dospělými a dětmi, které byly ještě do poloviny 20. století založeny spíše hierarchicky a autoritativně.
- ➔ Nepředpokládalo se, že děti mají právo vyjednávat nebo být vyslyšeni způsobem, který je odlišný od jejich rodičů a dalších vychovatelů.

Transformace rodiny a rolí

- ➔ Společenské a ekonomické změny i specifický vliv ženských hnutí podnítily významný růst počtu žen, zvláště vdaných žen, které pracují mimo domácnost.
- ➔ Od šedesátých let narůstá kritika modelu ženy v domácnosti, vzrůstá počet rozvodů, omezuje se legitimita manželství jako výlučného modelu kohabitace.
- ➔ Ženskou roli již nelze jednoduše definovat v kontextu péče o děti, výchovy a „emoční specializace“.
- ➔ Mužské a ženské role a jejich biografie přestávají být vázány na tradiční modely rodinného života.

- ➔ Ženy získaly možnost disponovat vlastní biografií, mohou svůj život plánovat nad rámec mateřství a výchovy dětí.
- ➔ Od mužů, kteří jsou otci, se naopak stále více očekává, že se vedle své tradiční role živatele, budou podílet také na výchově a zajímat se o emoční svět rodiny

- ➔ Tradice přestala plnit legitimační úlohu, a to i pokud jde o rozdělení rolí či úkolů v rodině.
- ➔ Vše je třeba dohodnout a je věcí partnerské dvojice, jakou podobu bude mít uspořádání partnerského či rodinného života

- ➔ Giddens (1994) ukazuje, že vztahy začínají mít v pozdně moderní době své vlastní osudy.
- ➔ Pokud omrzí a obecně řečeno neposkytují to, co se od nich očekávalo, mohou být legitimně ukončeny.
- ➔ V kontextu společenských norem přestává být přítom významné, zda se jedná o vztah a rozlukou formální (sňatek-rozvod) či neformální (kohabitace-rozchod).

- ➔ Pojítkem vztahů jsou spíše emocionální pouta vytvářená na základě osobní atraktivnosti, sexuality a citů spíše než ekonomické potřeby.
- ➔ Pozdně--moderní vztahy jsou zakládány na důvěře, otevřenosti a vyjednávání.

- ➔ Co muži a ženy dělají, jaké role vykonávají, kým jsou musí být diskursivně ospravedlněno, zdůvodněno a vyjednáno.
- ➔ To znamená, že chování a postoje musí být obhajitelné v demokratické debatě a také akceptovatelné partnerem.

- ➔ V tomto kontextu předpokládá, že v současné Západní kultuře lze již manželství rozumět v zásadě spíše jako spojení rovnocenných

partnerů než jako uplatnění patriarchálního modelu.
Novou a existenciálně významnou dimenzí partnerského života se stala potřeba vztah manželským párem aktivně utvářet.

- ➔ Přes všechny uvedené charakteristiky vztahů v pozdně-moderní společnosti však není možno konstatovat, že všechny vztahy jsou nyní organizované na principu rovnocenného vyjednávání.
- ➔ Mnozí muži i mnohé ženy stále vyhledávají tradiční formy vztahů a svá manželství prožívají i s tradičně uspořádaným systémem rolí a dělby práce.

Trendy vývoje rodiny

- ➔ Rodinné a reprodukční chování mladé generace se v devadesátých letech dynamicky mění
- ➔ a diferencuje. Průměrné demografické ukazatele signalizují oddalování sňatků a porodů prvních
- ➔ i dalších dětí do vyššího věku a tím snižování počtu dětí v dnešních mladých rodinách.
- ➔
- ➔ Postupně dochází k opouštění tradičního modelu reprodukce a k přechodu k novému,
- ➔ "modernisticky" orientovanému, který se vyznačuje diferenciací reprodukčního chování a
- ➔ změnami v časové distanci i posloupnosti startů manželského a rodičovského života.
- ➔ Orientace na jednotlivé typy demografického chování prochází přitom "napříč" sociálními vrstvami a
- ➔ skupinami, takže lze hovořit pouze o inklinaci sociálních skupin k určitému modelu, nikoliv o
- ➔ sociálně determinovaných typech.

- ➔ Důsledkem uvedených trendů, spolu s trvale vysokou mírou rozvodovosti, jsou i změny ve
- ➔ struktuře forem rodinného soužití, zejména vzrůst podílu nesezdaných soužití, domácností
- ➔ (svobodných) jednotlivců, neúplných rodin a úplných rodin bez dětí.
- ➔ Změny rodinného chování mladé generace jsou přirozenou součástí celkových změn jejího způsobu života, odrážejících nové podmínky ekonomické i společenské.
- ➔ Patří k nim i diferenciací životních stylů, tedy i demografického chování a forem rodinného soužití.
- ➔ Manželství je těsně spojováno s mateřstvím a otcovstvím a naopak (rození dětí s manželstvím), takže hlavní "racionalizační" tendencí "modernisticky
- ➔ orientované" části dnešní mladé generace je zásada oddalování sňatku do doby, kdy se má narodit dítě (ani pak není vždy uskutečněn)
- ➔ a ochrana před otěhotněním do doby získání (stabilnějšího) zaměstnání po ukončení přípravy na povolání, zatímco zajištění samostatného
- ➔ bydlení se jeví jako velice žádoucí, nikoliv však nutná podmínka.
- ➔ Osvobození se od pout tradičních norem umožňuje uspět v
- ➔ podmínkách náročnějších požadavků tržně orientované, dynamické a otevřené společnosti (a je to tak zřejmě i vnímáno), ale rostoucí individualismus oslabuje rodinná pouta a aspirace.

Nesezdaná soužití

- ➔ Nesezdané soužití je definováno společným bydlením a společným hospodařením bez uzavření manželství.

- ➔ V souladu se vzrůstající společenskou tolerancí alternativním způsobům partnerského života jsou častější i družská soužití svobodných mladých lidí
 - ➔ Volná soužití jsou projevem potřeby trvalejšího a naplněného partnerství a neochoty odkládat její uspokojení na pozdější dobu, paralelního vlivu protichůdné potřeby uchovat si svou nezávislost a odložit definitivní rozhodnutí na pozdější dobu.
 - ➔ téměř 70 % mladých svobodných lidí považuje soužití na zkoušku za vhodnou předmanželskou zkušenost, ale jen 7 % předpokládá, že by se svým partnerem takto žili trvale.
 - ➔ Trvalé nesezdané soužití by podle očekávání preferovali více muži (11 %) než ženy (7 %)
 - ➔ Hlavní podmínkou změny chození v nesezdané soužití je pro většinu lidí možnost získat samostatné bydlení.
 - ➔ Volný svazek muže a ženy bývá považován za určitou **formu přechodu či přípravy na manželství.**
 - ➔ Volné soužití umožňuje plynulejší a méně stresující adaptaci na společný život, protože není považováno za definitivní, je zde zachována možnost volby.
 - ➔ Dlouhodobější setrvávání v nesezdaném soužití může mít jiné **důvody**, dost často **ekonomické.**
 - ➔ Ukázalo se, že delší družské soužití je typické spíše pro partnery s nízkým vzděláním a nižší socioekonomickou úrovní.
 - ➔ Uzavření manželství by bylo pro takový pár finančně nevýhodné, protože by ztratil nárok na některé sociální dávky
- Preference volného svazku signalizuje **aktuální postoj k partnerství**, ti, kteří si jej zvolí, bývají primárně méně konvenční a manželství pro ně nemá tak vysokou hodnotu

- ➔ Volnému soužití dávají někdy přednost i lidé, kteří mají pouze **subjektivní důvody oddalovat uzavření manželství**.
- ➔ Nesezdané soužití jim nepřipadá tak závazné, a proto se mohou plně soustředit na cíl, který je pro ně důležitější, např. profesní rozvoj.
- ➔ Partnerům, kteří žijí ve volném svazku, **se rodí méně dětí**, mladí lidé často nepovažují za nutné uzavírat manželství, dokud se nerozhodnou mít děti.
- ➔ Na druhé straně může jít primárně o volbu alternativy, která s dětmi příliš nepočítá.
- ➔ Tato skutečnost může být důsledkem nejistoty volného soužití, které není akceptováno jako dostatečně funkční zázemí pro rodinu s dětmi.
- ➔ Bezdětnost může být signálem, že je tento vztah chápán jako přechodný či limitovaný.

Manželství

- ➔ Manželství patří mezi nejstarší sociální instituce v dějinách lidstva.
- ➔ Na základě židovsko-křesťanské tradice se rozvinul ideál striktně monogamního a trvalého partnerského soužití, které bylo považováno za svátost
- ➔ Postupem času, v souvislosti se sociokulturními proměnami, se pojetí manželství změnilo.
- ➔ Ztratilo svůj původní společenský význam i mnohé, kdysi důležité funkce.
- ➔ Manželství je jedna ze dvou aktuálně existujících forem institucionalizace párového vztahu (druhou je registrované partnerství homosexuálně orientovaných lidí).

- ➔ Uzavření manželství přináší nová privilegia i povinnosti, některé z nich jsou zakotveny ve formě právních předpisů.
 - ➔ Na druhé straně je současné manželství relativně volnou institucí, která nemá společensky jednoznačně určené normy chování ani přesně vymezené role.
- ➔ **Manželství lze vymezit** několika způsoby:
- ➔ **Sociálně:** manželství představuje dyádu, malou sociální skupinu, která spojuje dvě dosud cizí rodiny novým vztahem příbuzenství.
 - ➔ **Psychologicky:** oba partneři se definují svou příslušností k tomuto vztahu, v němž získali určité role a zvolili si nějaký životní styl.
 - ➔ Pro jejich vztah je typický způsob komunikace, uznávání určitých norem, hodnot i strategií řešení konfliktů.
 - ➔ **Fyzicky:** manželství má vymezen určitý prostor a čas, manželé spolu sdílejí společné teritorium domova a zatím nespecifikovaný časový úsek společného života.
- ➔ Uzavření manželství doprovází **změna většiny sociálních vztahů** obou manželů:
 - ➔ Mění se **vztahy s původní orientační rodinou**, adaptace na manželství zahrnuje i zvládnutí vztahu s rodiči, resp. dalšími příbuznými.
 - ➔ Manželský pár se emancipuje z vazby na **generační skupinu**. Snižuje se četnost vzájemných kontaktů a mění se i jejich forma, postupně stále více ustupuje potřebám nové rodiny
 - ➔ Manželství jako trvalejší životní společenství rozvíjí kvality, které jsou v

kratších a méně závazných vztazích nedostupné, umožňuje vytvoření společného světa, který má posléze i svou historii

Může být zdrojem radosti a přispívat k vyrovnanosti jedince, ale stejně tak může být zdrojem stresu.

Určitý rozpor vyplývá z faktu, že oba partneři se zároveň potřebují i prosadit, získat dost prostoru pro rozvoj své individuality.

➡ V současné době dochází ke **snížení počtu uzavřených manželství a k odkladu sňatku do pozdějšího věku.**

➡ V roce 2000 byl průměrný věk svobodného ženicha 28,9 a průměrný věk nevěsty 26,5 let, to znamená, **že za deset let vzrostl přibližně o 4,5 roku**

Pro mladé dospělé není uzavření manželství aktuálně tak atraktivní, jako bylo dřív, např. v generaci jejich rodičů.

Jedním z důvodů je omezení finančních i sociálních výhod, které může přinášet,

zvýšení nabídky jiných forem seberealizace

a nakonec i větší tolerance společnosti k alternativním způsobům života.

Dnešní generace mladých dospělých si může dovolit být nezávislá a usilovat o vlastní rozvoj bez ohledu na ostatní, a tudíž se vyhýbá z jejich hlediska předčasným závazkům, které by je mohly omezovat.

Obecně uznávaný důvod k uzavření manželství je zplození dětí, a tak mladí dospělí často souhlasí se vstupem do manželství, až když se rozhodnou mít děti.

➡ Z hlediska doby vstupu do manželství se česká populace začíná výrazněji diferencovat.

➡ Mladí lidé s nižším vzděláním setrvávají u tradičního modelu relativně raného vstupu do manželství.

➔ Jejich vzdělanější vrstevníci, kteří kladou větší důraz na rozvoj vlastní profesní kariéry i volnočasové aktivity, **oddalují založení rodiny do druhé poloviny mladé dospělosti.**

➔ Manželství **uspokojuje různé psychické potřeby**, mnohé z nich může docela dobře saturovat pouhé partnerství, ale nabízí i leccos navíc.

➔ **Potřeba citové jistoty** může být uspokojována ve větší míře, protože partnerství bylo úředně potvrzeno.

➔ **Potřeba seberealizace.** Uzavřené manželství potvrzuje splnění sociální normy.

➔ Tímto způsobem se mladý dospělý formálně začleňuje do určité sociální struktury.

➔ **Potřeba otevřené budoucnosti.**

➔ Manželé plánují společný život, mají nějaký společný cíl, např. chtějí vytvořit hezký domov a zplodit děti.

➔ Oba manželé, resp. i jejich orientační rodiny, mají ve vztahu k tomuto manželství určitá očekávání.

➔ Obecně platí, že čím je větší **rozpor mezi skutečností a očekáváním**, tím menší bude spokojenost s tímto manželstvím.

➔ **Předpoklad úspěšnosti dalšího rozvoje manželství** je dán mírou rozdílu mezi očekáváním a reálnou možností či ochotou toto očekávání v daných podmínkách naplnit

Důležitou roli zde hraje:

1. Osobnost partnera, tj. rozpor mezi skutečností, jeho reálnými vlastnostmi, představami a potřebami a tím, co se od něj očekává, tj. **míra idealizace jeho osobnosti** či požadavky na jeho chování.

2. Představa o své vlastní roli v manželství, míra reálnosti této představy.

Manželství

3.Míra souladu vzájemných očekávání a plánů obou partnerů a jejich reálnost.

Manželé pocházejí z různých rodin, a proto mívají různé představy.

4.Obsah rolí obou manželů současná společnost jednoznačně neurčuje. **Tradiční představy o obsahu role manžela a manželky postupně ztrácejí svou vyhraněnost.**

5.Zprostředkované zkušenosti s manželstvím rodičů.

Obecně platí, že pozitivní zkušenost z dětství vytváří kvalitnější základ pro zvládnutí vlastního manželského soužití.

6.Ideálu, jemuž by se chtěli přiblížit.

Mladí lidé si vytvářejí nějakou idealizovanou představu, jejíž uskutečnění není příliš pravděpodobné

- ➔ Postoj mladých manželů často ovlivňuje pocit výjimečnosti jejich vztahu, který je dán převahou emocionální složky postoje a posilován nezkušeností.
- ➔ **Mýtus šťastného manželství**, které nepostihne žádný konflikt či nepochopení, nepříznivě ovlivňuje jejich názory i chování
- ➔ Negativně působí i **mýtus nezbytnosti stejného prožívání, uvažování a jednání** obou manželů
- ➔ Za těchto okolností je jakákoliv názorová rozdílnost hodnocena jako signál úbytku lásky apod.
- ➔ **Důvodem k uzavření manželství** je především individuální rozhodnutí obou partnerů, které vyplývá z jejich vzájemného vztahu,
- ➔ má tedy převážně emoční základ, nejčastějším motivem je **láska a touha po bezpečném zázemí.**
- ➔ Citový vztah bývá hlavním důvodem k uzavření manželství, **ale vzhledem k labilitě a zákonité proměnlivosti emoční vazby nemůže být zárukou jeho stability.**
- ➔ Důraz na finanční jistoty kladou poněkud překvapivě především ženy, zejména ty, které se chystají do manželství vstoupit, a ženy s nižším vzděláním.

- ➔ **Vývoj manželství.** Manželství prochází několika vývojovými fázemi, které jsou označovány také jako životní cykly rodiny.
 - ➔ **První stadium** zpravidla **bezdětného manželství** je obdobím postupné **adaptace na** novou roli a na **nový způsob života** s partnerem.
 - ➔ V období adaptace na manželství lze dále diferencovat dvě, po sobě jdoucí fáze:
 - ➔ **Fáze primární orientace**, kdy se mladí lidé v situacích společného soužití vzájemně poznávají.
 - ➔ **Fáze budování hnízda** není jen obdobím zařizování společného domova, ale i postupného vymezování pravidel společného soužití (hospodaření, rozhodování, dělba práce, společenské kontakty i trávení volného času).
 - ➔ **Manželství přináší i stresové situace,**
 - ➔ dané pocitem omezení vlastní svobody,
 - ➔ postupným narůstáním stereotypu,
 - ➔ nakupením povinností
 - ➔ a nárůstem zodpovědnosti.
 - ➔ V adaptační fázi se specifikuje vzájemný vztah manželů, zejména v **oblasti komplementárních charakteristik**, jako je dominance a submise.
 - ➔ ***Jde o to, kdo získá větší moc a autoritu, a naopak, kdo se v čem podřídí.***
- Charakteristiky šťastného manželství** lze shrnout do několika bodů, které ve svém souhrnu vytvářejí předpoklad pro spokojený život manželského páru :
- ➔ Obecné sociální předpoklady:
 - ➔ Dobré rodinné zázemí v původní orientační rodině.

- ➔ Dobrá ekonomická situace rodiny a možnost vlastního bydlení.
- ➔ Přijatelné vztahy s oběma orientačními rodinami.
- ➔ **Předpoklady vyplývající z partnerského vztahu:**
- ➔ Vzájemné porozumění a vědomí úcty a respektu, uspokojující potřebu pozitivního hodnocení.
- ➔ Pozitivní a stabilní emoční vztah uspokojující potřebu citové jistoty obou partnerů.
- ➔ Zájem o pocity druhého a jeho pohodu, vzájemná empatie.
- ➔ Dosažení uspokojivé míry spolupráce při zvládnání povinností vyplývajících ze společného života.
- ➔ Ohleduplné chování k sobě navzájem.
- ➔ Sdílení většiny důležitých postojů a hodnot, snižující riziko vzniku konfliktů.
- ➔ Schopnost řešit problémy a nenechávat je, aby narůstaly.
- ➔ Uspokojivý sexuální život.
- ➔ V manželském vztahu, zejména pokud by byl méně uspokojivý, se projevuje **efekt negativní informace**, tendence přeceňovat nepříznivé zkušenosti s partnerem a vnímat ho jako horšího, než ve skutečnosti je.
- ➔ Důležitým předpokladem přijatelného rozvoje manželství je **vyřešení vztahu a případné vázanosti na vlastní rodiče** a úprava kontaktu s původní rodinou, která by neměla být prioritní a stejně tak by neměla být vytěšňována.
- ➔ V počáteční fázi bezdětného manželství považuje většina lidí za samozřejmou **symetrii rolí obou partnerů**.
- ➔ **V praxi však bývá situace trochu jiná.**
- ➔ **Lpění na naprosté rovnosti zvyšuje riziko vzniku konfliktů.**

- ➔ **Role manželky není v současné době redukována na péči o domácnost.**
- ➔ **Muž ztratil v české rodině výsadní postavení živatele a stal se pouhým spoluživitelem, i když většinou tím významnějším**
- ➔ **Manželství obvykle přináší větší zátěž pro ženy než pro muže,** přetrvává tradiční disproporce mužských a ženských povinností, z níž vyplývá asymetrie dělby práce v domácnosti
- ➔ Mladé ženy akceptují rovnost v partnerském vztahu jako ideál, jehož by si přály dosáhnout.
- ➔ **Avšak v reálném životě počítají spíše s tradičním modelem, lehce zmírněným větší účastí manžela na plnění domácích povinností, a pokud se partner jinak chová přijatelně, tolerují jej**
- ➔ Rozpor mezi skutečností a očekáváním větší rovnosti **snižuje spokojenost žen v manželství.**
- ➔ **Představy mužů a žen o manželství i jejich potřeby, které by měly být v rámci takového vztahu uspokojovány, jsou různé.**
- ➔ Rozdílný postoj obou partnerů zvyšuje riziko nesplnění jejich očekávání.
- ➔ **Muži považují po uzavření manželství partnerský vztah za jistý a nemají potřebu pravidelně opakovaného vzájemného vyznávání citů.**
- ➔ **Za výraz lásky považují činnost ve prospěch rodiny, výdělek či vybudování něčeho potřebného, sdílené aktivity, trávení společného času a sexu.**
- ➔ Muži **bývají v manželství zpravidla celkem spokojeni,** nemají potřebu o ničem diskutovat a něco měnit, ani se podílet na domácích povinnostech, pokud k tomu nejsou přímo donuceni.
- ➔ Menší sociální citlivost mužů se projevuje **nepochopením** významu prvotních **signálů nespokojenosti partnerky,** nepovažují je za důležité, a teprve když jejich nakupení vede k rozsáhlejšímu konfliktu, zpravidla s údivem konstatují, že manželka není spokojená
- ➔ Muži mají tendenci nezabývat se ničím, co nelze pochopit racionálně a

tudíž **emoční problémy přehlížejí** či popírají.

- ➔ **Ženy** do manželského vztahu více investují a také od něj více očekávají.
- ➔ Chtějí být partnerem i po uzavření sňatku ujišťovány, že jsou milovány.
- ➔ Nepotřebují být v takové míře oceňovány za své výkony, protože mohou kladné hodnocení získat i od přátel či příbuzných, ale v oblasti lásky to nejde.
- ➔ Kladou **větší důraz na duševní porozumění**, chtějí, aby jejich partner vycítil, co potřebují.
- ➔ Ženy více zdůrazňují expresivní aktivity, jako jsou vnější **projevy emocí**, a komunikaci o vlastních pocitech.
- ➔ Chtějí, aby se o všem, co považují v rodině za důležité, mluvilo, ale vždycky nedovedou své požadavky vyjádřit tak, aby je manžel mohl správně pochopit a měl šanci adekvátně reagovat.
- ➔ Ženy jsou v manželství **častěji nespokojeny**, protože mají pocit nespravedlivého rozdělení povinností, nepochopení a nedostatečné podpory.
- ➔ **Míra spokojenosti mladých lidí v manželství postupně stále klesá.**
- ➔ *Manželství současnosti přináší povinnosti a omezení jako dřív, ale na druhé straně má méně výhod.*
- ➔ Sexuální život už dávno není vázán na manželství a ani setrvávání ve stavu svobodných nepřináší takové sociální stigma jako v minulosti.
- ➔ Alternativní styl svobodného života bez trvalejšího partnera či volné soužití může být pro mnohé mladé lidi přitažlivější, přinejmenším dočasně.

Život bez trvalého partnera

- ➔ Současná společnost život bez partnera více toleruje, **není tak sociálně stigmatizující**, jako byl dřív, i když se v postojích k takovým lidem, zejména ke konci mladé dospělosti, objevuje soucit, odsouzení

či opovržení.

- ➔ Manželství, resp. trvalejší partnerství, člověka váže k různým sociálním skupinám a stává se důležitou součástí jeho identity.
- ➔ Jedinec, který žije sám, je ve větší míře definován jinak než mezilidskými vztahy, např. svou profesí.
- ➔ Chybí mu určitá složka identity, ale na druhé straně si zachovává větší osobní i sociální autonomii
- ➔ Nejistý a závislý člověk by si jej dobrovolně nezvolil. Ve skupině mladých dospělých lze diferencovat tři skupiny lidí, kteří žijí bez trvalejšího partnera:
 - ➔ Lidé, kteří žijí sami, protože jim to **vyhovuje a hodlají tak žít i v budoucnosti.**
 - ➔ **Někteří lidé sice preferují samostatný život bez trvalého partnera, ale považují jej za dočasnou variantu.**
 - ➔ Existují i lidé, kteří si osamělý život nevybrali, ale nemají jinou možnost. Z nejrůznějších důvodů **nezískali žádného trvalého partnera**, s nímž by mohli žít.
- ➔ **Výhody solitérního života** lze shrnout do několika bodů:
 - ➔ Svoboda, volnost, otevřenost novým zkušenostem a s tím související větší rozvoj nezávislosti.
 - Možnost zaměřit se nerušeně na vlastní cíl, věnovat mu veškerou energii a zvýšit tak naději na dosažení lepších výsledků.
 - ➔ Možnost dozrát a ujasnit si priority svého směřování v soukromí (tj. v oblasti intimity), život bez hlubších partnerských vazeb, může představovat moratorium dospělého věku.
 - Větší soukromí, neomezované ohledem na dalšího člena domácnosti.
 - ➔ Život samotného jedince má i svá **rizika**:
 - Jedním z nich je možnost zásadnější egocentrizace, zafixování takových osobnostních vlastností a strategií chování, které působí rušivě v jakémkoliv soužití, resp. v jakékoliv spolupráci
 - ➔ ·Návyk na vlastní, ničím neomezovaný životní styl a narůstající

neochota jej změnit a přizpůsobit se požadavkům partnera.

- ➔ Sociální izolace a zvýšení rizika osamělosti v rámci vlastní generace, jejíž příslušníci postupně vstupují do manželství.
- ➔ Riziko ztráty příležitostí k uzavření manželství a založení rodiny, bilancování v pozdějším věku může vycházet z jiných hodnot.
- ➔ Nestandardní variantou života mladého dospělého je setrvávání v původní orientační rodině a udržování infantilních vazeb na rodiče, popřípadě život v rámci **pseudopartnerství s vlastním rodičem** opačného pohlaví.

SHRNUTÍ

- ➔ **Uzavření manželství je důležitým mezníkem v životě mladých dospělých. Uspokojuje různé psychické potřeby i sociální očekávání.**
- ➔ **. Představy mladých lidí o manželství nemusí odpovídat skutečnosti a z toho vyplývá i riziko jeho rozpadu.**
- ➔ **Manželství prochází několika vývojovými fázemi, první z nich je obdobím adaptace na život s partnerem.**
- ➔ **Manželství obvykle přináší větší zátěž pro ženy než pro muže a z toho vyplývá i jejich menší spokojenost.**
- ➔ **Život bez trvalého partnera může představovat alternativu mladé dospělosti, obvykle jen dočasnou.**

Rodičovství

- ➔ Rodičovství je významným **projevem generativity** dospělého věku, ale i specifickým způsobem **naplnění intimacy**, protože umožňuje vznik výlučné, hluboké citové vazby, většinou přetrvávající po celý život.
- ➔ Rodičovství je považováno za zcela přirozené, ne-li samozřejmé vyústění manželství, je jedním z hlavních důvodů k jeho uzavření.
- ➔ Může být zdrojem psychosociálního obohacení, ale zároveň

představuje velkou životní zátěž

- ➔ **Rodičovská role** je důležitou **součástí identity dospělého člověka**. Je to role primárně biologicky podmíněná, která má i svou psychickou a sociální hodnotu.
- ➔ Lze ji charakterizovat v několika následujících bodech:
- ➔ Rodičovská role je silně asymetrická, je to jediná, nezpochybnitelně **nadřazená role**.
- ➔ Rodič je dominantní autoritou, dítě je závislé na jeho péči a zároveň je mu ve všem podřízené.
- ➔ Rodičovská moc a pocit kontroly nad dítětem je téměř absolutní, rodič rozhoduje prakticky o všem, co se jej týká.
- ➔ Ve srovnání s ostatními rolemi má jeden odlišný znak, **není vratná**. Nelze přestat být rodičem a nelze ani dítě vyměnit, pokud by jeho vlastnosti nebyly vyhovující
- ➔ Dítě jej poutá specifickou a **nezrušitelnou vazbou k partnerovi**, druhému rodiči, protože je jejich společným potomkem
- ➔ Rodičovství, vzhledem k naprosté závislosti malého dítěte, představuje zásadní zvrát v životě člověka, který vyžaduje **změnu životního stylu**.
- ➔ Rodičovství není snadným úkolem, přináší i mnohá omezení a ztráty.
- ➔ Je výzvou, která nemusí být akceptována zcela jednoznačně.

1. Model vlastních rodičů může působit jako **pozitivní vzor**, který lze akceptovat bez podstatné změny a který tudíž posiluje ochotu mít děti.

2. Pokud by byl rodičovský vzor hodnocen negativně a představoval by **nežádoucí alternativu**, stimuloval by odlišný, zpravidla nejistý a odmítavý postoj k rodičovství i jiné chování.

- ➔ **Vnitřní stimulace rodičovství**.
- ➔ Potřeba zplodit potomstvo je vrozenou **biologickou potřebou**, pudem zajišťujícím zachování existence rodu.
- ➔ Síla tohoto pudu je individuálně rozdílná.

➔ **Rodičovství může nějakým způsobem uspokojovat všechny základní psychické potřeby a stejně tak může jejich uspokojení blokovat**

- ➔ Schopnost mít potomstvo potvrzuje normalitu dospělého člověka na biologické i psychosociální úrovni.
- ➔ Ploditelská kompetence má velký význam zejména v některých společenských skupinách (např. na venkově) a poskytuje dospělému člověku novou identitu.
- ➔ Potřeba otevřené budoucnosti. Dítě je pokračováním života svých rodičů, funguje jako potvrzení jeho symbolické kontinuity.
- ➔ Tím, že je přežívá, uchovává jejich vlastnosti, tělesnou podobu, tradici, hodnoty a zvyklosti, a předává je dalším generacím
- ➔ V poslední době nabývá na významu **racionální přístup k rodičovství**, jeho plánování.
- ➔ Je zřejmé, že mladí lidé odkládají jak uzavření manželství, tak narození prvního dítěte.
- ➔ Chtějí aktivně ovlivňovat svůj život.
- ➔ Obecně akceptovaný **mýtus, že všichni normální lidé mají chtít děti a těšit se na ně**, může působit jako stres.
- ➔ Vztah k vlastnímu dítěti se může vytvářet až v průběhu těhotenství nebo dokonce po jeho narození.

- ➔ Mladí lidé mají tendenci **mít méně dětí a mít je později**.
- ➔ Průměrný počet dětí připadajících na jednu ženu v reprodukčním věku činil v roce 2004 1,23 dítěte, zatímco v roce 1986 to bylo 1,94.
- ➔ Jednou z příčin může být rozčarování z reálného mateřství, které naprosto neodpovídá romantickým představám mladých lidí.
- ➔ Dokud rodičovství neprožijí, chtějí více dětí než potom
- ➔ Podle teorie postmaterialistických hodnot souvisí změny v plodnosti s

větším důrazem na kvalitu života, kterou by mohl nárůst potomstva zhoršit.

- ➔ O počtu dětí rozhodují v současné době především ženy a ty zvažují, zda jsou schopné zvládnout zátěž, kterou by narození dalšího dítěte přineslo.

Rodičovství

- ➔ **Rané rodičovství.** Lidé se základním vzděláním a vyučením uzavírají manželství brzy a vzápětí mají děti.

- ➔ Ženy, které nemají profesní aspirace, mají děti mnohem dříve a mívají jich víc.

- ➔ **Pozdní rodičovství.**

- ➔ Mnozí mladí lidé se chtějí naopak vzdělávat, vybudovat si profesní pozici, dosáhnout žádoucího sociálního postavení a určitého ekonomického zázemí

- ➔ U starších žen se ukázal nejvlivnější determinantou přijetí mateřství **pocit emoční připravenosti mít dítě**, který se obvykle dostaví po dosažení ostatních životních cílů.

- ➔ **Zralejší rodiče** bývají sebejistější, mají větší sebedůvěru a pocit kontroly nad situací, což se projevuje i ve vztahu k dítěti, jemuž se více věnují, bývají citlivější a empatičtější k jeho potřebám, rodičovství jim přináší větší uspokojení atd.

- ➔ Na druhé straně po 35. roce narůstá **biologické riziko**, zejména u matek.

- ➔ S postupem věku se zcela obecně snižuje fertilita a zvyšuje se pravděpodobnost rizikového těhotenství a postižení plodu.

- ➔ **Rodičovské** role jsou **diferencovanější** než role bezdětných manželů.

- ➔ Nová role otce a matky více odpovídá tradičnímu vzorci komplementarity dominantního, racionálního a nezávislého muže a závislé, submisivní a emotivní ženy.

- ➔ Zplozením dítěte se v plné míře **vyrovnávají vlastním rodičům**,

teprve v této době získávají všechny specifické zkušenosti, které z rodičovství vyplývají.

- ➔ Vyrovnání rolí, a s nimi spojeného sociálního statusu, často vede i ke vzájemnému sblížení a k lepšímu porozumění obou generací.
- ➔ **Role matky má jasně vymezená práva i povinnosti.**
- ➔ I v současné české společnosti je akceptován názor, že role matky a pečovatelky o rodinu je biologicky daná a pro ženu zcela samozřejmá, představuje základní poslání ženy.
- ➔ **Role otce** je v současné době charakteristická **větší variabilitou a nejednoznačností jejího** vymezení, je méně normativní.
- ➔ Má menší prestiž než role mateřská a nemá jasně definovaná práva a povinnosti.

Adaptace na rodičovství

- ➔ **Období před narozením dítěte**
- ➔ Období těhotenství je fází přípravy a postupné adaptace na nastávající rodičovství.
- ➔ Narození dítěte představuje zásadní zlomový přechod k nové životní alternativě.
- ➔ Podle tradičního názorového stereotypu je **pozice nastávajícího otce** méně významná.
- ➔ Tento předsudek může nepříznivě ovlivnit mužské sebehodnocení a zablokovat přijetí otcovské role
- ➔ **Nastávající matka** je spojena s existencí dítěte již od jeho početí a může tak prožívat veškeré změny daleko intenzivněji a bezprostředněji, což urychlí vytvoření jejího vztahu k potomkovi.

- ➔ Běžné jsou pocity nevolnosti, které zažívá až 70 % žen, únava, tlak na prsou apod.
 - ➔ Mění se také prožívání a chování nastávajících matek, především jejich emoční ladění, pro něž je charakteristické střídání nálad, přecitlivělost i podrážděnost.
 - ➔ Gravidita budoucí matky vždycky do určité míry **egocentrizuje**, větší zaměření na sebe sama a dění, které probíhá v jejích organismu, je zcela přirozenou reakcí, protože jde o tak zásadní změnu, že ji nelze přehlížet.
 - ➔ Mnohé ženy se v těhotenství cítí deformované a neatraktivní.
 - ➔ Některé ztrácí zájem o sexuální život i o partnera a koncentrují se jen na očekávané dítě.
 - ➔ **Těhotenství** je jednou ze tří specifických ženských zkušeností
- Adaptace na rodičovství
- ➔ **Důležitým mezníkem** v rozvoji vztahu k očekávanému dítěti jsou **první pohyby plodu**, které se objeví přibližně v polovině těhotenství.
 - ➔ Matka vnímá tyto signály, jimiž se dítě ohlašuje, jako chování konkrétní bytosti, potvrzující svou existenci.
 - ➔ Z hlediska podpory rozvoje budoucí otcovské role je vhodné dát partnerovi příležitost sdílet a spoluprožívat vývojově podmíněné projevy vlastního potomka.

Narození dítěte

- ➔ Narození dítěte považuje většina žen za jeden z **nejvýznamnějších zážitků** svého života.
- ➔ Avšak **porod** je vyčerpávající a často stresující zkušeností, představuje komplex, vesměs negativních, prožitků, fyziologicky i psychicky podmíněných
- ➔ **Po narození dítěte** se ženy cítí **vyčerpané** a unavené, často natolik, že nemají o nic zájem, ale zároveň **prožívají úlevu** a někdy i **pocity štěstí**.

- ➔ **Návrat z porodnice** může přinášet další zátěž v podobě nutnosti zajistit všechny potřeby novorozence.
- ➔ Každodenní **péče o malé dítě** může být značně **vyčerpávající**, protože matka se ještě zcela nezotavila po porodu, nemá potřebné zkušenosti a neumí si práci zorganizovat, projevům svého dítěte ještě vždycky přesně nerozumí a k jejímu pocitu nepohody přispívá i nedostatek spánku.
- ➔ **Sdílení péče** o malé dítě je faktorem, který významně **přispívá k prohloubení partnerského vztahu**.
- ➔ Méně účastné chování otce může být v této době, kdy je žena přecitlivělá a zvýšeně vnímavá, snadno interpretováno jako projev lhostejnosti a nezájmu.
- ➔ Dítě přichází do určité sociální situace, jejíž rovnováhu vždycky více či méně narušuje.
- ➔ Přináší změny, které nemusí být jen pozitivní.
- ➔ **Rodiče musí změnu svého života zpracovat**,
- ➔ Důležitým mezníkem ovlivňujícím postoj rodičů k dítěti je **rituál křtu**, potvrzující pozitivní hodnotu rodičovství pro širokou rodinu a celé společenství.
- ➔ Mladí rodiče mívají dost často **pocitů nejistoty**, protože nevědí, co by měli za dané situace dělat, a trápí je obava, že nároky rodičovství nezvládnou.
- ➔ Většinou je nenapadne, že by se člověk musel žádoucím způsobem péče o dítě nejprve naučit, i když v jiných oblastech života to považují za samozřejmost
- ➔ Rodičovské chování je stimulováno určitými projevy novorozence či kojence.
- ➔ Pod vlivem zkušenosti dochází k postupné synchronizaci vzájemné **interakce rodičů a malého dítěte**.
- ➔ Pro dobrý **rozvoj mateřského chování** je velmi důležitý průběh poporodního období.

- ➔ Hormonální změny v těhotenství a během porodu predisponují matku ke specifickým projevům reagování, které se dále rozvíjí v kontaktu s novorozencem.
- ➔ Společnost má ve vztahu k matkám dost vysoká, občas až nerealistická očekávání, která vyplývají z přetrvávajícího **mýtu idealizované matky**, plně saturované svým mateřstvím a povznesené nad ostatní běžné potřeby.
- ➔ Pojetí dobré matky zahrnuje představu, že má být ve své roli jednoznačně šťastná a zcela vyrovnaná, a její dítě, i péče o ně, ji má naplňovat pouze pozitivními pocity.
- ➔ Skutečnost je často úplně jiná, **mateřství přináší i celou řadu problémů**, nejistot, omezení a nepříjemných zážitků.
- ➔ Negativní dopad má i **tabuizace pocitů nespokojenosti** a truchlení nad ztrátou dřívějšího způsobu existence, od matky se očekává, že ji mateřství uspokojí natolik, že nebude toužit po ničem jiném.
- ➔ **Otcovství** v naprosté většině **nepřináší tak zásadní změnu života** jako mateřství.
- ➔ Život muže-otce zůstává přinejmenším v profesní oblasti stejný.

Rodina s dětmi

- ➔ Po uplynutí adaptační fáze se život rodičů malých dětí postupně stabilizuje, obvykle v **podobě tradičního modelu** ženy v domácnosti, která pečuje o děti, a zaměstnaného otce, který se v této době stává výlučným živatelem rodiny.
- ➔ **Chování otce k novorozenému dítěti** může ovlivnit představa, že pro ně není tak důležitý jako matka.
- ➔ Avšak i otcové cítí k dítěti silné emoce a dovedou se postarat o novorozence, pokud k tomu mají příležitost, resp. jsou k tomu nějak donuceni.
- ➔ Otcové na rodičovské dovolené nejsou horšími pečovateli než matky.

- ➔ Také v jejich případě platí pravidlo, že čím dříve a čím více se budou moci svým dítětem zabývat, tím lepší a uspokojující kontakt s ním naváží.
- ➔ **Péče o dítě** a pravidelný kontakt s ním je užitečný nejen pro budování vzájemné vazby, ale i pro obohacení otcovské osobnosti, **pomáhá otcům rozvíjet mnohé kompetence**, především v oblasti emoční a sociální inteligence.
- ➔ Narození dítěte a zásadní **změna života rodičovského páru** se zcela zákonitě projeví i **proměnou jejich vztahu**.
- ➔ **V době po narození dětí, především prvního v pořadí, dochází k mírnému poklesu spokojenosti v manželství.**

SHRNUTÍ

- ➔ **Rodičovství je důležitým projevem generativity, stává se významnou součástí identity dospělého člověka. Dítě uspokojuje mnohé psychické potřeby i sociální očekávání, ale zároveň představuje značnou zátěž.**
- ➔ **Představy mladých lidí o rodičovství bývají nevyhraněné, i když většina z nich si děti přeje - ale chce jich mít méně a zplodit je později, než bylo obvyklé v generaci jejich rodičů.**
- ➔ **Proces adaptace na rodičovství začíná již v období před narozením dítěte a přináší rozdílnou zátěž pro otce a matku.**
- ➔ **Narození dítěte je velmi významným zážitkem.**
- ➔ **Postupné zvládání nároků péče o malé dítě může být náročné a spojené s ambivalentními pocity.**

Rodina s dětmi

- ➔ Toto období života může být klidné,
- ➔ pokud je pro ženu pozice matky v domácnosti alespoň přijatelná

- ➔ a péče o děti je pro ni emočně uspokojující
- ➔ a v dostatečné míře saturuje její potřeby.
- ➔ Interakce s malým dítětem je postupně stále zábavnější
- ➔ a poskytuje matce pozitivní zpětnou vazbu jak v citové, tak seberealizační oblasti

Na druhé straně v době, kdy dítě dorůstá do batolecího věku, se zvyšuje i četnost běžných každodenních nepříjemností, spojených s dětským negativismem a neposlušností, navozujících pocity zlosti a frustrace

Bez ohledu na vývojově podmíněnou proměnu chování dítěte a jemu komplementární nutnost změny rodičovského chování, role matky v této době většinou saturuje **potřebu seberealizace** mladé ženy v dostatečné či alespoň přijatelné míře

- ➔ Na druhé straně bývá takový život relativně klidný, matka si jej může sama zorganizovat tak, jak jí vyhovuje.
- ➔ Pro muže bývá období, kdy je žena v domácnosti, obvykle uspokojivou životní fází, zejména pokud rodina nemá finanční problémy.
- ➔ Pro matku na mateřské dovolené může být kromě značného stereotypu každodenního života zatěžující i minimalizace sociálních kontaktů, které by mohly přispět k obohacení její kognitivní a emoční stimulace.
- ➔ **Proměna partnerského vztahu.**
- ➔ Péče o malé děti je časově i psychicky náročná.
- ➔ Denní program rodiny i způsob trávení volného času je podřízen potřebám dítěte a může se tak dít na úkor společných zážitků rodičovského páru.
- ➔ Partneři na sebe nemají tolik času a jejich vztah se může dostat na **úroveň emočně ochuzeného stereotypu.**
- ➔ Mohou strádat nedostatkem společných pozitivních zážitků, které by potvrzovaly existenci citové vazby a posilovaly schopnost páru zvládat nároky všedního života.
- ➔ **Rodičovské role a z nich vyplývající chování zůstávají i nadále genderově diferencovány, matky a otcové jednají v mnoha směrech**

odlišně, leckdy mívají o rodičovství odlišnou představu

- ➔ V české společnosti sice dochází k postupnému oslabování tradičních představ o diferenciaci rodičovských rolí ve smyslu "muž má vydělávat peníze a žena se má starat o děti a o domácnost", ale rozhodně nejde o úplnou nivelizaci očekávání.
- ➔ Žena je stále považována za garanta rodinného zázemí a důležitějšího rodiče i když 81 % mladých dospělých souhlasí s názorem, že "muži by se měli více podílet na péči o děti a neměli by rodinu zanedbávat"
- ➔ Náplň otcovství je mnohem různorodější než náplň mateřské role a stejně tak bývá **variabilnější vztah otce s dítětem** než jeho vztah s matkou.
- ➔ Otcovství je uspokojivější pro muže, kteří se dětmi více zabývají, je ve větší míře spojeno s možností svobodné volby.
- ➔ Ukázalo se, že chování otce k dítěti, je hodně závislé na sociální podpoře a ocenění.
- ➔ **Matky zajišťují většinu péče o malé děti, jejich výchovu i celkový rozvoj.**
- ➔ Chování matek k malým dětem bývá genderově univerzálnější, **k potomkům obojího pohlaví přistupují stejně.**
- ➔ Matky, které odchovaly děti do předškolního věku, musí zvládnout **nový vývojový úkol:**
 - ➔ harmonizovat jednotlivé role
 - ➔ a vyrovnat se s komplexní zátěží jejich nároků,
 - ➔ a musí si udržet či znovuvytvořit přijatelné sebevědomí.
- ➔ **Harmonizace role manželky a matky s profesní rolí**, tj. spojení veřejné a soukromé role. Je třeba najít novou alternativu ženské profesní role, která by byla slučitelná s péčí o rodinu.
- ➔ **Většina žen má tendenci udržet si obě role** a proto hledají způsob, jak daného cíle prakticky dosáhnout.

- ➡ Snaží se vrátit do zaměstnání alespoň na částečný úvazek.
- ➡ Obecně platí, že čím delší dobu strávila mladá matka v domácnosti a čím více má dětí, tím obtížnější bývá její návrat do zaměstnání.
- ➡ **Zvládnutí změny v oblasti rodičovské role** - zajištění péče o dítě v době zaměstnání.
- ➡ Žena musí své rozhodování podřídít i potřebám a možnostem umístění svého dítěte, resp. dětí do předškolního zařízení či péče jiné osoby.
- ➡ Tato fáze bývá náročná i pro muže, který musí akceptovat nové povinnosti, na něž nebyl zvyklý.
- ➡ **Přijatelné zvládnutí všech uvedených rolí** funguje jako podpora ženského sebevědomí.
- ➡ Ženy se stávají samostatnějšími, cílevědomějšími a ctižádostivějšími.
- ➡ V této době **se mění hodnocení manželství**, aktuálního partnerského vztahu, míry jeho uspokojivosti, resp. alespoň přijatelnosti.
- ➡ Po několika letech manželství a zvládnutí zátěže rodičovství obvykle dochází k určitému zevšednění vztahu a **separaci z vazby na manželského partnera**.
- ➡ Dalším důležitým mezníkem v životě rodiny je **vstup nejstaršího dítěte do školy**.
- ➡ Když se dítě stane školákem, musí rodiče této skutečnosti přizpůsobit i svou vlastní, rodičovskou roli.
- ➡ **Rodiče školáka ztrácejí část své moci**, kterou musejí přenechat škole.
- ➡ **Nástup do školy** může měnit postoj rodičů k tomuto dítěti a obvykle **mění styl života** celé rodiny.
- ➡ Rodičům přibudou **nové povinnosti**, které si musí rozdělit a přizpůsobit jim režim běžného dne.

- ➔ **Pozici kompetentní autority**, která se stává garantem účinné přípravy do školy, zaujímá **častěji matka** než otec, popřípadě se o ni podílejí oba rodiče.
- ➔ Změna životního stylu a z ní vyplývající zátěž pro rodiče není u všech rodin školáků stejná.
- ➔ **Rodiny s nižším průměrným vzděláním** význam školy uznávají, ale neinvestují tolik času, energie a úsilí, aby zde jejich dítě bylo úspěšné.
- ➔ **Rodiny s vyšším průměrným vzděláním** chtějí, aby jejich dítě dosáhlo žádoucího stupně vzdělanosti a aby tohoto cíle dosáhli, jsou ochotni investovat značné úsilí, čas, energii i finanční prostředky.
- ➔ Zvýšená náročnost výchovné a výukové péče o potomstvo školního věku se promítne i do vztahu obou rodičů.
- ➔ **Značná část partnerských konfliktů** a neshod je v této době zapříčiněna **rozdílnými názory na výchovu** a řešení problémů dětí,
 - ➔ ať už jde o jejich školní prospěch
 - ➔ či chování.
- ➔ Matky bývají i v této době více ochrannými a mají tendenci dítě spíše omlouvat a poskytovat mu potřebnou podporu.
- ➔ Otcové představují náročnější autoritu, která od dítěte více vyžaduje a podporuje jeho osamostatňování.

Bezdětnost

- ➔ V České republice v posledním desetiletí významně poklesla porodnost.
- ➔ Poklesl počet narozených dětí a část dospělých lidí zůstala bezdětná.
- ➔ Podle výsledků sčítání v roce 2001 měly 30leté vysokoškolačky v průměru méně než jedno dítě (0,98) a 34 % jich bylo bezdětných
- ➔ **Bezdětnost** je stav, který může být **sociálně stigmatizující**.
- ➔ Míra stigmatizace závisí na sociálním prostředí, v němž jedinec žije, a

na předpokládané příčině tohoto stavu.

- ➡ **Roste počet neplodných manželství.**
- ➡ Minimálně 15 % manželských párů má problémy s početím dítěte
- ➡ Část současné populace mladých dospělých se **rozhodla pro bezdětnost**, ve skupině lidí do 30 let jich bylo relativně málo, pouze necelá 4 % mužů a 2 % žen nechce mít děti
- ➡ **Neplodnost jako příčina bezdětnosti** představuje traumatizující zkušenost, spojenou se ztrátou potenciální hodnoty, kterou představuje vlastní dítě, jež by bylo symbolickým pokračováním rodu.
- ➡ Bezdětnost daná neplodností páru není spojena s morálním odsouzením, ale tito lidé bývají mnohdy **považováni za méněcenné.**
- ➡ Neschopnost zplodit dítě představuje **větší zátěž pro ženy** než pro muže, dokonce i tehdy, když je příčinou neplodnost partnera
- ➡ Neplodnost **narušuje i partnerský vztah**, negativně jej ovlivňuje potřeba najít viníka, reálného či zástupného.
- ➡ Potřeba zplodit dítě může nabývat až nutkavého charakteru.
- ➡ **Dobrovolná bezdětnost.** Lidé, kteří se z nějakého důvodu rozhodli pro bezdětnost, **bývají odsuzováni.**
- ➡ Jsou považováni za sobecké, citově chladné, žijící prázdný život.
- ➡ **Lidé nemají pro rodičovství stejné předpoklady.**
- ➡ Dispozice k rodičovství je dána biologicky, tj. pudově, i psychosociálně.
- ➡ Lidé, kteří **nemají potřebu rodičovství.**
- ➡ Obvykle se rozhodnou nemít děti velice brzy, a podle toho volí i svoji životní dráhu, která s rodičovstvím primárně nepočítá.
- ➡ **Potřeba rodičovství je slabá**, a proto je definitivní rozhodnutí neustále odkládáno na pozdější dobu, až do věku, kdy už je není vhodné či možné realizovat.

- ➔ **Pokles motivace k rodičovství** může mít více příčin.
- ➔ Péče o děti není považována za tak přitažlivou jako jiné aktivity, např. profesní nebo volnočasové.
- ➔ **Rodičovství může působit jako zátěž**, někteří lidé mohou mít z tak zásadní změny života a s ní spojené neodvolatelné zodpovědnosti za jinou lidskou bytost strach.
- ➔ **Bezdětné manželství** lze považovat za **jednu z alternativ životního stylu** dospělého věku, která je pro určité typy lidí přitažlivější a uspokojivější než tradiční varianty rodinného života

Mateřství bez partnera

- ➔ Alternativa mateřství bez otce je stále **sociálně stigmatizující**, i když v mnohem menší míře než v dřívější době.
- ➔ **Svobodná matka** mívá nižší prestiž, společnosti zpravidla hodnotí ambivalentně.
- ➔ Základem této ambivalence je
- ➔ na jedné straně kladné ocenění jejího postoje k mateřství,
- ➔ a na druhé straně odsouzení za předpokládané lehkomyšlné sexuální chování, které vedlo k otěhotnění.
- ➔ V současné době četnost dětí narozených mimo manželství stoupá, koncem osmdesátých let minulého století činil počet nemanželských dětí 7-8 %, zatímco v roce 2002 jich bylo více než 25 % a v roce 2004 téměř třetina
- ➔ Mateřství bez partnera může být velmi variabilní alternativou.
- ➔ Role svobodné matky může být **výsledkem rezignace** na jiné řešení nežádoucího těhotenství.

- ➔ Přijetí role svobodné matky je **řešením z nouze**, těhotenství sice není plánováno, ale je akceptováno.
- ➔ Takové rozhodnutí následuje obvykle až po otěhotnění.
- ➔ **Těhotenství bývá plánované** a matka si leckdy vybere otce pro svoje dítě zcela racionálně.
- ➔ Na dítě se těší, od partnera nic neočekává a často jej ani jako otce neuvede
- ➔ Těhotenství svobodné matky lze považovat za **specifickou zátěžovou situaci**.
- ➔ Jejím logickým důsledkem bývá frustrující pocit méněcennosti v oblasti ženské role, daný odmítavým postojem partnera.
- ➔ Mateřství bez partnera zvyšuje **riziko extremizace vztahu matky k dítěti**.
- ➔ Jednou z častých variant je pocit nezbytnosti vytvoření silné citové vazby na dítě, jemuž se matka snaží vynahradit nezájem otce, resp. obecně odmítavý postoj společnosti.
- ➔ Role osamělé matky je obtížná a její zvládnutí vyžaduje větší osobní investici, často na úkor uspokojení vlastních potřeb.
- ➔ V budoucnosti je důležité, zda matka nalezne přijatelného partnera a zda se rodina stabilizuje.
- ➔ Pokud by tomu tak nebylo, zůstávají děti osamělých matek jedináčky se všemi riziky spojenými s touto pozicí.

SHRNUTÍ

- ➔ Život rodiny s malými dětmi se postupně stabilizuje a posiluje specifika tradičních mužských a ženských rolí.
- ➔ Důležitým mezníkem v životě mladé rodiny je návrat matky do zaměstnání.

- Další změnu přinese nástup děti do školy.
- Bezdětnost dospělého člověka ochuzuje o jednu významnou roli.
- Její vliv může být různý v závislosti na tom., zda jde o vlastní rozhodnutí nebo o důsledek neplodnosti
- Specifickou životní zkušeností je i mateřství bez partnera,
- které přináší, větší zátěž
- a může být méně uspokojujivé
- jak pro svobodnou matku,
- tak pro dítě, kterému chybí otec.

LITERATURA

- **NÁRODNÍ KONCEPCE RODINNÉ POLITIKY – MPSV 2005**
- **NÁRODNÍ ZPRÁVA O RODINĚ – MPSV 2004**
- **De Singly, F.: Sociologie současné rodiny, Praha, Portál 1999 – ISBN 80-7178-249-1**
- **Matoušek, O.: Rodina jako instituce a vztahová síť. II. rozšířené a přepracované vydání. Slon, Praha 1997 ISBN 80-85850-24-4**
- **Matoušek, O., Koláčková, J., Kodymová, P. eds.: Sociální práce v praxi. Praha, Portál 2005. ISBN 80-7367-007-X**
- **Možný, I.: Moderní rodina (Mýty a skutečnost). Blok, Brno 1990 ISBN 80-7029-018-8**
- **Novák, T.: Co dítě sděluje, když nakreslí svou rodinu. Olomouc, Rubico 2004 ISBN 80-7346-037-8**
- **Simon, F. B., Stierlin, H.: Slovník rodinné terapie, Konfrontace, Hradec Králové, 1995 ISBN 80-401773-1-X**
- **Sobotková, I.: Psychologie rodiny. Praha, Portál 2001 ISBN 80-7178-559-8**
- **Trapková, L., Chvála, V.: Rodinná terapie psychosomatických poruch. Praha, Portál 2004 ISBN 80-7178-889-9**

 **Warshak, R. A.: Revoluce v porozvodové péči o děti. Portál, Praha 1996 ISBN
80-7178-089-8**

 **Weis a kol. Sexuální zneužívání pachatelé a obět'. Praha, Grada 2000 ISBN
80-7169-795-**